

بررسی معیارهای فضای شهروندی و تاثیر آن بر رضایت شهروندان از فضاهای شهر نمونه مورد مطالعه شهر یاسوج

علی آرام^۱، الهام نکوئی پور^۲

چکیده

مفهوم فضا در دهه های گذشته و ایجاد درک مشترک از اینکه فضا یک سازه اجتماعی و اجتماع نیز یک سازه فضایی است، از یک سو و در نظر گرفتن حقوق شهروندان به مثابه اساس برنامه ریزی های اجتماعی در گفتمان های شهروندی از سوی دیگر، اساس نظری تبلور فضای شهروندمدار است. مفهومی که شناخت ابعاد و نحوه عینیت یافتن آن موضوع بسیاری از پژوهش ها، برنامه ریزی ها و طرح های شهری در چند سال اخیر بوده است. این پژوهش به دنبال بررسی و تحلیلی بر میزان تحقق شاخص های فضای شهروند مدار و تاثیر آن بر رضایتمندی شهروندان از فضای شهر (مطالعه موردی: شهر یاسوج) بر اساس این شناخت است. روش تحقیق توصیفی - تحلیلی و اساس آن مبتنی بر مدل CSI یا شاخص رضایت شهروندان از طریق مطالعه میدانی (۳۸۴ پرسش نامه) و بهره گیری از روشهای آماری مدل معادلات ساختاری (SEM) استفاده شده است. نرم افزار مورد استفاده در این پژوهش، نرم افزار Smart-PLS3.2.8 است. نتایج نشان می دهد که شاخص های CSI در شهر یاسوج در وضعیت نامطلوب و نسبتاً مطلوب قرار دارد و شهروندان از فضای شهر تهران رضایتی کمتر از حد متوسط داشته اند. همچنین دوری و فاصله فضای شهر یاسوج از ابعاد و شاخص های فضای شهروندمدار به مثابه مهم ترین حلقه مقفوده نظام برنامه ریزی شهری یاسوج است که این امر می تواند هشدار برای بروز آسیب های اجتماعی - فضایی باشد و ضروری است از هم اکنون چاره ای برای حل آن اندیشیده شود.

کلیدواژه ها: یاسوج، شهروند، فضا، فضای شهروندمدار، مدل CSI.

۱- مقدمه

تطور مفهوم فضا در دهه های گذشته و ایجاد درک مشترک از اینکه فضا یک سازه اجتماعی و اجتماع نیز یک سازه فضایی است، از یک سو و در نظر گرفتن حقوق شهروندان به مثابه اساس برنامه ریزی های اجتماعی در گفتمان های شهروندی از سوی دیگر، اساس نظری تبلور فضای شهروندمداری است. مفهومی که شناخت ابعاد و نحوه عینیت یافتن آن موضوع بسیاری از پژوهش ها، برنامه ریزی ها و طرح های شهری در چند سال اخیر بوده است. این پژوهش به دنبال بررسی و شناخت فضا، شهروندی و فضای شهروندمداری و تجزیه و تحلیل وضعیت فضای شهر ده دشت و تاثیر آن بر رضایتمندی شهروندان است. دهه های آینده، دهه های حاکمیت شهروندان بر سرنوشت خود و تکاپوی آنان برای بهره مندی از موقعیت بهتر اجتماعی، اقتصادی و زیستی است. برنامه ها و سیاست هایی که بدون در نظر گرفتن گرایش های توده ای مردم و صرفاً با هدایت و توصیه از بالا پیش می روند، راهی جز به هدر دادن امکانات و شکست ندارند (نوذری و رجب دوست، ۱۳۸۸). از این رو توجه به خواست شهروندان و بهره مندی از نظرهای آن ها در فرایند برنامه ریزی از اهمیت بسیاری برخوردار است.

^۱ نویسنده مسئول: استادیار گروه مهندسی عمران، واحد یاسوج، دانشگاه آزاد اسلامی، یاسوج، ایران. aliaram172@yahoo.com

^۲ دانشجوی کارشناسی ارشد معماری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد یاسوج، elhamnekouepour1400@gmail.com

پژوهش و نظریه‌پردازی در رابطه با فضای شهرها به مثابه مفهوم بنیادین و اساس برنامه‌ریزی شهری نیز تحت تأثیر این دگرگونی‌ها، مورد چالش‌هایی شده که تحول و معرفت‌شناسی فضا را از دیدگاه‌ها و نگرش‌های کالبدی تا تأکید بر پایداری و شهروندمداری در پی داشته است (ایمانی شاملو و دیگران، ۱۳۹۵: ۱۰۵ و کاظمیان، ۱۳۸۳).

دیوید هاروی در اثر خود «عدالت اجتماعی و شهر» فرایندهای اجتماعی و اشکال فضایی را واقعیت‌های لاینفک از یکدیگر می‌داند و تأکید می‌کند که هرگونه نظریه عام درباره شهر باید بتواند فرایندهای اجتماعی شهر را به شکل فضایی آن ربط دهد (هاروی، ۱۳۷۹). لوفور نیز در اثر مهم خود، تولید فضا، نیاز به بررسی فضا را هم به مثابه یک محصول و هم تعیین‌کننده مناسبات و کنش‌های اجتماعی متذکر می‌شود. از نظر وی فضاهای شهری باید در خدمت ارضای نیازهای انسانی نظیر تفریح، سرگرمی و تعلق جمعی باشند و شهروندان حق دارند در این فضاها مشارکت کنند و بر اساس گردش زاد اطلاعات، حق شهروندی خویش را تجربه کنند ادامه این نظریه‌پردازی‌ها با تأکید لینچ بر خوانایی و نمایانی شهر از طریق رجوع به مردم و نقش اجتماعی آن‌ها است.

در این سیر و گذر است که مفهوم فضای شهروندمدار متبلور می‌شود و برنامه ریزان فضایی نحوه عینیت یافتن حقوق شهروندی در فضا را دنبال می‌کنند. در اغلب شهرهای توسعه‌یافته در سال‌های اخیر با درک ضرورت و لزوم همسویی با این نگرش، فعالیت‌های مهمی در ایجاد فضاهای شهری شهروندمداری انجام گرفته است. تجربه این شهرها نشان می‌دهد که چگونه این حرکت با کاهش مشکل‌ها و بحران‌های فضایی اجتماعی همراه بوده است. شهر ده دشت شهری با قدمت زیاد و تاریخی است و پیشرفت‌های زیادی در عرصه‌های مختلف جمعیتی و کالبدی داشته است، باین‌حال در عرصه فضایی هنوز در راه‌های آغازین توجه به حقوق شهروندی است. توجه به حقوق شهروندان و به‌عبارت‌دیگر، بعد انسانی فضا حلقه مفقوده نظام برنامه‌ریزی شهری ده دشت بوده و همواره از آن غفلت شده است. از این‌رو باید اصلاحاتی در روش برنامه‌ریزی شهری آن صورت گیرد. این اصلاحات نه از گونه کالبدی، بلکه از نوع فرهنگی و اجتماعی است بدین معنی که حقوق شهروندی در بخش‌های گوناگون لحاظ گردد و برنامه‌ریزی کالبدی هماهنگ با مفهوم و حقوق شهروندی در بخش‌های مختلف پیاده شود (دانشمند و نظریان، ۱۳۸۹). بنابراین هدف اصلی این پژوهش مطالعه و بررسی فضای شهر یاسوج از بعد شهروندمداری و تأثیر آن بر رضایتمندی شهروندان است.

۲- مبانی نظری و پیشینه تحقیق در ایران و جهان

۲-۱- فضا

فضاهای شهری در بستر تاریخ، عرصه کارکردهای مختلف اجتماعی اند و این کارکردها همواره وابسته و در ارتباط مستقیم با عرصه عمومی و کالبدی شهر است (رزاقی، ۱۳۹۵: ۹۵). پرداختن به فضا به مثابه ظرف و عرصه ظهور فرایندهای اجتماعی و اقتصادی، توسعه فضایی و تضمین امکان زندگی در شهرها اهمیت ویژه ای دارد (Mauriz & others, 2016: 4). به طوری که هر تبیین باکفایت در برنامه ریزی شهری در گرو توجه به سه مسئله است:

فضا، زمان و مکانیزم های اجتماعی (Warde, 1987 به نقل از افروغ، ۱۳۷۶: ۱۱). این اهمیت، عرصه نظریه پردازی های متعدد و متنوعی گردیده که بازتاب و نتایج مثبت و منفی فراوانی را در شهرهای مختلف جلوه گر شده است (Siasian, ۲۰۱۶).
تطور مفهوم فضا در دیدگاه های فضایی بدین ترتیب بوده که ناکارآمدی فضاگرایی دهه ۱۹۶۰ تحت تاثیر فیزیک نسبیت و هندسه ناقلیدسی، ساختارگرایی، پسا ساختارگرایی، ساخت بخشی و تحولات در دیگر عرصه ها به فضا مندی علوم اجتماعی و چرخش فضا گونه آن منجر شده است (ضرغامی و بهروز، ۱۳۹۴: ۸۲). یک طیف این واکنش را مارکسیست ها تشکیل می دادند که به طور مطلق و کامل فضا را نفی کردند. به زعم اینان همه روابط و فرایندهای فضایی در واقع روابط اجتماعی اند که شکل فضایی یافته اند. به گونه ای که در این دوره، تأکید بر آن است که فضاییک سازه اجتماعی است (Massey, ۱۹۸۷: ۱۱). طرف دیگر این طیف، متفکرانی بودند که این گرایش افراطی را نپذیرفته اند و ضمن نفی موضع جوهری فضا، موضع ربطی یا نسبی اتخاذ کردند و تأکیدشان بر این بود که اجتماع نیز یک سازه فضایی است. در نهایت با توجه به کمبود هر یک از دیدگاه های پیشین در دهه ۱۹۸۰ دیدگاه بینابینی مطرح شد که قائل به این موضوع است که فضا یک سازه اجتماعی است، اما روابط اجتماعی نیز روی فضا بنا می شوند (افروغ، ۱۳۷۷: ۳۹).

۲-۲- شهروندی

شهروندی به مثابه پدیده اجتماعی مدرن یکی از مؤلفه های محوری نظام های سیاسی دموکراتیک و شاخص های کلیدی برای نشان دادن تحقق دموکراسی در یک جامعه مدرن است که برخوردار از حوزه عمومی و جامعه مدنی کارآمد و پویا است (توسلی و نجاتی حسینی، ۱۳۸۳: ۳۲). شهروندی وضعی است که مجموعه ای از حقوق، وظایف و تعهدات را همراه با برابری، عدالت و استقلال در خود دارد (فالكس، ۱۳۸۱: ۲۴). مفهوم

شهروندی مستلزم برخورداری از حق، وسیله، فضا، فرصت، در صورت لزوم پشتیبانی و حمایت برای حضور و تأثیرگذاری در تصمیمها و نیز درگیر شدن در فعالیتهای اجتماعی برای کمک به ساخت جامعه ای بهتر است (ERYICA, ۲۰۰۳). شهروند باید به طور چرخشی در زندگی مدنی و شهری در حکمرانی و اطاعت کردن سهمیم باشد (Cunningham, ۲۰۱۱: ۳۵). شهروندی موقعیتی اثرپذیر نیست، بلکه حالتی اثرگذار است و با سلطه سازگاری ندارد. شهروندی نمونه ای عالی از چیزی است که آنتونی گیدنز آن را «دوگانگی ساختار» (Duality of Structure) نامیده است. سیر تاریخی شکل گیری مفهوم شهروندی و برداشت جوامع مختلف از این مفهوم، باعث شده است که صور گوناگونی از شهروندی در قالب الگوهای نظری نشان داده شود. در این میان، چهار رویکرد برجسته یا به گفته دمایین «گفتمان شهروندی» وجود دارد: گفتمان فردگرایی لیبرال، گفتمان اجتماع گرایی، گفتمان جمهوری گرایی (مدنی و جدید) و گفتمان فمینیستی. از میان این گفتمان ها، گفتمان اجتماع گرایی هدایتگر این پژوهش و پیونددهنده مفهوم فضا و شهروندی است. به این دلیل، تنها این گفتمان تشریح می شود. در گفتمان شهروند اجتماع گرایی «فرد وضعیت مند» (Situational Individual) مطرح می شود. یعنی فردی که در دل اجتماع خود قرار دارد و از طریق تعلقها و فهم مشترکی که دارد، زندگی اجتماعی را شکل می دهد و تعریف می کند. فرد وضعیت مند برخی حقوق و وظایف ویژه را که خصیصه های اخلاقی او را می سازد، از اجتماعی که در آن زندگی می کند می گیرد و همزمان در اهداف و مقاصد جامعه خود درگیر می شود. بنابراین اجتماع باید طوری سازمان داده شود که همگی احساس کنند که از سر رضایت و بدون هر گونه مخالفت، جزئی از آنند (Roberts, ۱۹۹۷: ۳۵۱ - ۳۶۵). در واقع در این گفتمان شهروندی به معنای عضویت در یک اجتماع خاص است و شهروندی یعنی بهره مندی از پایگاه و شأن حقوقی ای که مستند به حقوق، وظایف و تکالیف رسمی و قانونی است. ممیز شاخص شهروندی در گفتمان اجتماع گرایی این است که شهروندان «عضو اجتماع» هستند و این امر متضمن داشتن ارزشها، علایق، حقوق، وظایف و تکالیف مشترک نسبت به اجتماع است (RennieShort, ۱۹۹۶).

۲-۳- فضای شهروندمدار

از نظر لوفور نیز فضای شهروندمدار فضاهایی شهری اند که در خدمت ارضای نیازهای انسانی نظیر تفریح، سرگرمی و تعلق اجتماعی اند (Stanek & others 2016). می توان گفت زمانی که فضای ذهنی و فضای فیزیکی به نحوی سامان یابند که فضای اجتماعی خلق شده از تعامل آنها بتواند انگیزه های اساسی و نیازهای انسانها را که هگل آن را به رسمیت شناخته شدن مینامد، ارضاء نماید، فضای شهروندمدار ایجاد شده است. برای عینیت یافتن فضای شهروندمدار، برنامه ریزی شهری باید علاوه بر توجه به اهداف کالبدی و کارکردی، به نیازهای کیفی و روانی مردم در محیط زندگی شهری مانند هویت اجتماعی، امنیت و رفاه اجتماعی، اشتغال پایدار، آسایش روانی، احساس زیبایی، همبستگی و تعلق اجتماعی و ... نیز پاسخگو باشد. ایجاد خوانایی و پاسخ گویی به نیازهای انسانی در فضا و تلاش برای افزایش شادی مردم از طرق مختلف، اساس خلق فضای شهروندمدار است (Cunningham, ۲۰۱۱: ۳۶). محقق نمودن حقوق شهروندی در برنامه ریزی فضایی، این بستر را فراهم می آورد که شهروندان در این فضاها مشارکت کنند و بر اساس گردش آزاد اطلاعات، حق شهروندی خویش را تجربه نمایند. بدون شک، سوگیری برنامه ریزی های شهری به هر یک از مفاهیم فضا و شهروندان به صورت مجزا و نبود تعادل در ارتباط میان جامعه و فضای شهر منجر به بروز بحران و مشکلات اجتماعی - فضایی خواهد شد (Holden 11 - 110: 2013, others &). باعث می شود هم فضا به مثابه سازه اجتماعی و هم اجتماع به مثابه سازه فضایی دچار نبود تعادل و توازن گردند. فرایندی که طی دهه های گذشته به دلیل نگاه تک بعدی به فضا یا به اجتماع و درک نکردن روابط متقابل این دو در برنامه های توسعه شهری و طرحهای موضعی و موضوعی، منجر به مشکلات اجتماعی، اقتصادی، زیست محیطی و بحران آفرین گردیده که هشدار بر ناپایداری شهرها شده است (ساسان پور و دیگران، ۱۳۹۳: ۱۲۹). مواجهه با فرایند مذکور و چالشهای آن سبب شده است تا برنامه ریزی ناچار به شناخت واقعی تر و جدی تر موضوع خود شود؛ تا جایی که توجه به ابعاد انسانی فضا و نیاز به مشارکت شهروندان و توجه به حقوق شهروندی در برنامه ریزی های فضایی، گستره جهانی پیدا کرده و به مثابه یکی از ابزارهای کلیدی برنامه ریزی شهری به آن توجه شده است و در نظریه های توسعه انسان محور، «پایداری» (به مفهوم جامع اجتماعی، اقتصادی و زیست محیطی) و «شهروندمداری» دو اصل بنیادین و پذیرفته شده محسوب می شوند. اصول مذکور را می توان عام ترین و پذیرفته شده ترین سوگیری های محتوایی نهادهای گوناگون موجود در جوامع مختلف اعم از توسعه یافته و در حال توسعه دانست (کاظمیان، ۱۳۸۳: مختلف). برای شناخت دقیق فضای شهروندمدار، نیاز است که ابعاد و مؤلفه های آن شناسایی شود. بدین جهت در این پژوهش سعی شد که همه پژوهشها و مطالعه هایی که در ارتباط با فضا و شهروندمداری صورت گرفته است، بررسی شود. نتایج نشان میدهد که فضای شهروندمدار مفهومی چندوجهی است و همه ابعاد زندگی اجتماعی شهروندان اعم از اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و زیست محیطی را در بر می گیرد. اغلب پژوهش های صورت گرفته در این زمینه، فاقد نگاه جامع به همه این ابعاد است. در جدیدترین و کامل ترین رویکرد در سال ۲۰۱۳ و تکمیل شده آن در سال ۲۰۱۶، همه عوامل و مؤلفه های مؤثر بر رضایتمندی شهروندان و رعایت حقوق آنها در فضای شهرها شناسایی و تحت عنوان مدل (The citizen satisfaction index) CSI یا شاخص رضایت شهروندان

ارائه شده است. این مدل مبتنی بر ۴ محور اصلی شهرنشینی و تنوع، طبیعت و تفریح، فرصت شغلی، هزینه بهره وری و دو محور تکمیلی رضایت کلی و احساس تعلق است که تعدادی شاخص ذیل هر یک از آنها آمده است (جدول-۱).

جدول ۱: عوامل و شاخص های مدل CSI

محور	شاخص
شهرنشینی و تنوع	طیف گسترده ای از فعالیتهای فرهنگی (تئاتر و...): تنوع فرصتهای خرید؛ تعداد زیاد فرهنگها و خرده فرهنگ ها، انرژی و جو فضای شهر؛ دسترسی به خدمات متفاوت؛ تصویر بصری شهر؛ پذیرش و مدارا (با فرهنگ ها و خرده فرهنگ ها در شهر
طبیعت و تفریح	تعداد زیاد فضاهای سبز طبیعی و عمومی؛ کیفیت محیط زیست (آلودگی هوا و صدا): تعداد پارکها و فضاهای سبز؛ طیف گسترده فعالیت ها در هوای آزاد؛ آرامش و آسایش مکان؛ بهداشت محیط؛ دسترسی به کنار رودها سطح عمومی دستمزدها؛ فرصتهای شغلی و ارتقای مناسب؛ رشد اقتصادی عمومی در مناطق ویژه؛ شبکه های
فرصت شغلی	تخصصی در شهر
هزینه- بهره وری رضایت کلی دلبستگی به شهر	بازار مسکن/هزینه اجاره؛ سطح عمومی قیمت ها در شهر / هزینه زندگی؛ در دسترس بودن آپارتمان و خانه آیا این شهر برای رشد فرزندان مناسب است؟ آیا تمایل به زندگی در این شهر دارید؟ آیا برای رفتن از شهر برنامه ریزی دارید؟ آیا آرزو و رویای رفتن از شهر دارید؟ در صورت دسترسی به شغل، رفاه شهر و آسایش در شهر دیگر، آیا از این شهر خواهید رفت؟

ماخذ: (Nigro & Gonzalez Cisaro, ۲۰۱۶ و Zenker, Petersen, Aholt, ۲۰۱۳: ۱۵۸)

شاخص شهرنشینی و تنوع دربرگیرنده ابعاد اجتماعی فضای شهر اعم از فعالیتهای فرهنگی، وضعیت فرهنگها و خرده فرهنگ ها در شهر، خدمات شهری و نحوه دسترسی به آن و همچنین طراحی و منظر شهری است. محور طبیعت دربرگیرنده وضعیت فضای سبز و فضای باز در شهر، کیفیت محیط زیست (آلودگی هوا و صدا)، بهداشت محیط و... است. محور فرصت شغلی، وضعیت اقتصادی شهر را ارزیابی می نماید. محور هزینه - بهره وری نیز به صرفه بودن هزینه های زندگی در شهر اعم از قیمت مسکن و اجاره بها و سطح عمومی قیمت ها را شامل می شود. همچنین دو محور تکمیلی مدل شامل پرسش هایی است که به صورت مستقیم وضعیت رضایتمندی شهروندان از فضای شهر را سؤال می کند و موجب تجزیه و تحلیل جامع تر و دقیق تر خواهد شد. بدون شک این مدل کاستی هایی دارد که در این پژوهش به برخی از آنها اشاره خواهد شد) اما در مقایسه با دیگر بررسیها و مطالعه ها، جامع ترین است و نتایج صحیحی از وضعیت فضای شهروندمدار در شهرها و میزان رضایت شهروندان به دست خواهد داد. (González Císaro, 2016 & Nigro و Zenker, Petersen, Aholt, ۲۰۱۳).

۲-۴- شهر شهروندمداری

برای واکاوی و شناخت بیشتر شهر باید به بعد اجتماعی شهر تأکید کرد؛ شهر تنها فضای فیزیکی یا کالبدی نیست بلکه دارای فضای اجتماعی است، که مستقیماً با شهروندان مرتبط است برای این بعد از شهر کاری از معماران و شهر سازان ساخته نیست و خود شهروندان باید وارد عمل شوند (افروغ، ۱۳۷۷: ۱۳۹).

لوفور، دقیقاً در کتاب خود حق بر شهر، بر همین موضوع تأکید دارد؛ که شهر به عنوان یک فضای کالبدی که در ارتباط مستقیم با فضای اجتماعی شهرنشینی است، باید از ظرفیتهای الهام برای تقویت و رشد اجتماعی بیشتری برخوردار باشد (همان منبع: ۱۴۲).

از آنجایی که شهر به مثابه اثر هنری بازتاب کثرت گرایی و تعدد آرا و نیازهای ساکنان است، پس دسترسی همگانی و آزاد به فضای شهر (عرصه عمومی شهر) پیش نیاز حق شهروندان است. از این رو حق شهر دربرگیرنده فرایند مستمر و فعال تخصیص فضا به شهروندان هست. تأکید لوفور بر اختصاص دادن فضا به شهروندان بر مبنای حق استفاده ساکنان شهر از تمامی فضاهای شهر می باشد (معروفی، وحیدی برجی، ۱۳۹۴: ۷).

حق حضور در شهر را فقط نمی توان یک حق فردی دانست، این امر نیاز به تالشی جمعی و شکل دهی سیاست های جمعی حول همبستگی های اجتماعی دارد (مارکوس و همکاران، ۱۳۹۲: ۸۸).

درواقع شهر بر خواسته از اندیشه شهروندان است، و این شهروندان هستند که شهر را بر اساس وفاق اجتماعی خود شکل می دهند. در یک کالم می توان گفت شهر بازتابی است از جامعه و شهروندان و روابط اجتماعی میان شهروندان که بر سطح زمین به تصویر کشیده شده است. شهر شهروندمداری محصول جامعه ای است استوار بر وفاق اجتماعی که در آن جامعه مدنی نیرومندی تولد و تکامل یافته است. در چنین جامعه ای، قانون

که نهادیم شده و مورد قبول آحاد مردم است، حدود مرز عرصه‌های سه‌گانه زندگی یعنی خصوصی، عمومی و حکومتی و رابطه آن‌ها را تعیین می‌کند (پیران، ۱۳۷۶: ۲۱).

در شهر شهروندمداری، افراد که عنوان شهروند را یدک می‌کند در هر عرصه صاحب حقوق مشخص، تعریف شده و نهادینه‌اند، نظام سیاسی به مشروعیت نیازمند است و حتی کاربرد زور که گاه خشن و ترس‌آور است باید با فرایندهای قانونی همراه باشد و مشروع به نظر آید (همان منبع، ۲۲).

مشخصه‌های شهر شهروندمداری به شرح ذیل است: شهری که در آن مدیریت شهری ضمن شفافیت و پاسخ‌گویی در عملکرد خویش تمام تالش و مساعی خود را در جهت تحقق عدالت اجتماعی و توجه به خواست و نظر مردم به انجام برساند.

شهری که شهروندان آن ضمن مشارکت و مسئولیت‌پذیری در کلیه امور شهر نسبت به مدیریت شهری اعتماد داشته و به شهر خود تعلق مکانی داشته باشند: شهری که دسترسی به امکانات و خدمات شهری برای استفاده شهروندان مناسب بوده و شهروندان بدون دغدغه و در کمال آسایش به امکانات مورد نیاز خود دسترسی داشته باشند (نظریان و شوهانی، ۱۳۹۰: ۱۴۰).

برای تحقق بخشیدن به شهر شهروندمداری ما نیازمند بستری هستیم که آن بستر، فضاهای عمومی یک شهر هستند.

۲-۵- رضایت شهروندی

ایجاد حس رضایت در شهروندان و مشارکت دادن آنان در اداره شهر نیازمند برنامه‌ریزی منظم و همه‌جانبه است که مدیریت شهری را قادر می‌سازد با ارائه تصویری مطلوب از شهرداری و ایجاد تعاملی مؤثر، شهروندان را در عرصه فعالیت‌های شهری امیدوار می‌سازد (برکپور و همکاران، ۱۳۸۹: ۲۰۴).

پیشینه بررسی رضایتمندی و انگیزش در سازمانها به فردریک تیلور پدر مدیریت علمی برمی‌گردد. البته وی رضایتمندی را از دید کارکنان مورد بررسی قرارداد. پس از وی مکتب روابط انسانی به رهبری استون مایو در دهه‌های ۱۹۲۰ و ۱۹۳۰ میلادی با تأکید بر جنبه‌های روحی و روانی کارکنان سازمانها و شرکتها مورد بررسی قرارداد (میرفردی و همکاران، ۱۳۸۰: ۵).

عدم رضایت اجتماعی اکثریت شهروندان و یا قشر قابل توجهی از آن‌ها برای هر نظم اجتماعی و یا سازمانی زیان‌آور است (حکمت نیا و همکاران، ۱۳۸۶: ۱۸۳). این توسعه همه‌جانبه و پایدار شهر زمانی عملی خواهد شد که شهروندان از عملکرد سازمان شهرداری رضایت داشته باشند. زیرا که رضایتمندی شهروندان از عملکرد شهرداری عامل اصلی بهبود مستمر در فرآیند کارهایی است که در جهت افزایش کارایی و بهبود کیفیت مدیریت جامع شهری صورت می‌گیرد (شیخ محمدی همکاران، ۱۳۸۴: ۱۵).

سازمانها اصولاً عملکرد، نقش بسیار مهمی در ایجاد رضایت یا ناراضی‌داری دارند در عملکرد سازمانی عملکردهایی وجود دارد که باعث نگرش‌های مثبت و منفی شهروندان نسبت به سازمان (شهرداری) می‌گردد، اگرچه عملکردهای سازمانی طیف بسیار گسترده‌ای را شامل می‌شوند اما هدف نهایی همه این عملکردها ارتباط بین سازمان و رضایتمندی شهروندی است (معین فر و همکاران، ۱۳۸۴: ۱۳۷).

در همین راستا گیدنز نیز معتقد است هر چیزی در زندگی اجتماعی، از آنچه دستگاه‌های جهانی در برمی‌گیرد تا آنچه وضعیت فکری یک فرد محسوب می‌شود در یک کردار اجتماعی به وجود می‌آید. به نظر او، اعتماد و تأثیر آن بر فرآیند توسعه زیربنا و زمینه‌ساز اصلی در جوامع مدرن است و هر جا که سطح اعتماد اجتماعی بالا باشد، مشارکت و همیاری مردم در عرصه‌های اجتماعی بیشتر و آسیب اجتماعی کمتر است.

گیدنز بین دو نوع اعتماد تمایز قائل می‌شود: اعتماد به افراد خاص و اعتماد به افراد یا نظام‌های انتزاعی. اعتماد انتزاعی دربرگیرنده آگاهی از مخاطره و فرد مورد اعتماد است. لذا درحالی‌که کنشگر می‌تواند به راحتی در مورد میزان ارزش اعتماد به افراد خاص قضاوت کند (بر اساس اطلاعات مربوط به تاریخچه آن فرد، انگیزه‌ها و شایستگی‌های او) می‌تواند درباره میزان ارزش اعتماد نسبت به دیگران تعمیم یافته نیز دارای ایده‌ها و باورهایی باشد. افراد همچنین می‌توانند درباره میزان ارزش اعتماد نسبت به نظام‌های انتزاعی نظیر نهادها نیز دارای باورهایی باشند (گیدنز، ۱۳۸۰: ۹۸).

از نظر گاردین برای اندازه‌گیری رضایتمندی مراجع باید به دو عامل اساسی توجه شود: ابتدا به مراجع، که به میزان انتظارات و توقعات مراجع از جمله: زمینه‌های فرهنگی، سطح آرزوها، میزان درآمد، نیازهای شخصی، تجربه پیشین مراجع، موقعیت خانوادگی و سطح تحصیلات والدین و... بستگی دارد و سپس باکیفیت خدمات ارائه شده که در سنجش آن باید مشخصه‌هایی از قبیل: اطلاع‌رسانی سریع و دقیق، سرعت، درستی، زیبایی و تمیزی، رفتار مناسب، قانونمندی، سادگی و سهولت و انعطاف‌پذیری، مورد توجه قرار گیرد (رجب‌بیگی، ۱۳۷۰، ص ۸۱).

۳- روش تحقیق

۳-۱- روش گردآوری اطلاعات

مرحله گردآوری اطلاعات آغاز فرایندی است که طی آن محقق یافته‌های میدانی و کتابخانه‌ای را جمع‌آوری می‌کند و سپس به طبقه‌بندی و تحلیل آن می‌پردازد و فرضیه‌های تدوین شده خود را مورد آزمون قرار می‌دهد. روش گردآوری اطلاعات در این پژوهش را می‌توان به طبقه تقسیم کرد: روش اسنادی و کتابخانه‌ای و روش میدانی. ابزار گردآوری اطلاعات، وسایلی هستند که محقق به کمک آن‌ها می‌تواند اطلاعات مورد نیاز را برای تجزیه و تحلیل و بررسی پدیده مورد مطالعه جمع‌آوری کند. ابزارهای اندازه‌گیری و گردآوری اطلاعات به دودسته کلی تقسیم می‌شوند: استاندارد و ساخته شده توسط محقق. ابزارهای استاندارد که به دلیل کاربردهای فراوان در مسیر تجارب تحقیقاتی مورد اصلاح قرار گرفته‌اند و قابلیت اعتماد بالایی دارند، بیشتر توسط محققان استفاده می‌شوند. وجود ابزار استاندارد کار تحقیق را آسان می‌نماید و محقق با اطمینان بالایی از آن‌ها استفاده می‌کند (رنانی و نامقی، ۱۳۸۸). ابزار سنجش و گردآوری اطلاعات در پژوهش حاضر پرسشنامه محقق ساخته می‌باشد.

۳-۱-۱- جامعه آماری عبارت است از مجموعه‌ای از افراد یا واحدها که دارای حداقل یک صفت مشترک باشند (سرمد و همکاران، ۱۳۸۲). جامعه آماری این پژوهش را شهروندان ساکن در شهر یاسوج تشکیل می‌دهد. حجم نمونه: در پژوهش حاضر، برای تعیین حجم نمونه از روش کوکران استفاده خواهد شد. در این رابطه: N : حجم کل جامعه آماری n : تعداد حجم نمونه P : درصد توزیع صفت در جامعه آماری (یعنی نسبت درصد افرادی که دارای صفت مورد مطالعه هستند). q : درصد افرادی که فاقد آن صفت در جامعه هستند t : اندازه متغیر در توزیع طبیعی d : تفاضل نسبت واقعی صفت در جامعه با میزان تخمین محقق برای وجود آن صفت در جامعه، که حداکثر نسبت آن تا ۵ درصد است (حافظ نیا، ۱۳۸۴، ۱۳۹). در این تحقیق مقدار d حداکثر یعنی (۵ درصد) در نظر گرفته خواهد شد. بالطبع درصد احتمال صحت ۹۵ درصد خواهد بود. و از آن رو که بین درصد احتمال صحت گفتار و مقدار t رابطه وجود دارد، می‌توان مقدار t را با توجه به احتمال صحت (۹۵ درصد) به دست آورد. حجم جامعه‌ی آماری کل شهروندان شهر یاسوج می‌باشد که با استفاده از فرمول کوکران، حجم نمونه ۳۸۱ نفر به دست می‌آید. اطلاعات و آمار جمع‌آوری شده به دو صورت دستی و رایانه‌ای مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌گیرند. برای تجزیه و تحلیل داده‌های آماری و پرسش‌نامه از نرم‌افزارهای آماری SPSS و PLS و مدل‌های رگرسیونی استفاده خواهد شد.

۴- تجزیه و تحلیل و بحث و بررسی

۴-۱- آمار استنباطی

در این بخش از پژوهش به سنجش سؤالات پژوهش پرداخته شده است.

۴-۱-۱- سؤال اول

وضعیت فضای شهری یاسوج بر اساس شاخص‌های فضای شهری شهروندمدار چگونه است؟
در راستای سنجش سؤال اول از آزمون تی تک نمونه‌ای برای تمام معیارها و تمامی گویه‌ها به شرح جداول ذیل استفاده شده است.

الف) شاخص شهرنشینی و تنوع:

جدول ۲ نتایج آزمون t تک نمونه‌ای برای بعد شهرنشینی و تنوع و مولفه‌های آن

متغیرها	میانگین	انحراف استاندارد	تفاوت میانگین	آماره t	درجه آزادی	سطح معنی‌داری
سؤال ۱	۲/۹۶	۰/۹۶	-۰/۰۴۱	-۰/۸۵۰	۳۸۳	۰/۳۹۶
سؤال ۲	۲/۹۰	۰/۸۳	-۰/۰۹۸	-۲/۳۳۵	۳۸۳	۰/۰۲۰
سؤال ۳	۳/۱۲	۱/۰۵	-۰/۱۱۷	۲/۱۹۴	۳۸۳	۰/۰۳۹
سؤال ۴	۲/۸۳	۰/۹۱	-۰/۱۶۴	-۳/۵۳۶	۳۸۳	۰/۰۰۰۱
سؤال ۵	۲/۷۳	۱/۱۶	-۰/۲۷۱	-۴/۵۷۳	۳۸۳	۰/۰۰۰۱
سؤال ۶	۳/۰۳	۱/۰۸	-۰/۰۲۶	۰/۴۷۴	۳۸۳	۰/۶۳۶
سؤال ۷	۲/۹۷	۱/۰۲	-۰/۰۳۴	-۰/۶۵۲	۳۸۳	۰/۵۱۵
شهرنشینی و تنوع (کل)	۲/۹۳	۰/۶۴	-۰/۰۶۶	-۲/۰۲۹	۳۸۳	۰/۰۴۳

منبع: یافته‌های تحقیق

همان گونه که جدول فوق نشان می‌دهد، برای بعد "شهرنشینی و تنوع" و مولفه های "سؤال ۲، سؤال ۴ و سؤال ۵" تفاوت معنی‌داری بین میانگین نمونه و میانگین مورد انتظار وجود دارد (زیرا $P < 0.05$). بدین ترتیب که میانگین مشاهده شده آنها از میانگین مورد انتظار (۳) کوچکتر است (تفاوت میانگینها منفی است)، بنابراین بنا به نظر پاسخ دهندگان، وضعیت موجود "شهرنشینی و تنوع" و مولفه های "سؤال ۲، سؤال ۴ و سؤال ۵" نامطلوب و از حد متوسط کمتر است. تفاوت میانگین مولفه های "سؤال ۱، سؤال ۶ و سؤال ۷" با میانگین نظری مقیاس معنادار نیست ($p > 0.05$)، معنادار نبودن آن نیز به معنای آن است که وضعیت موجود مولفه "سؤال ۱، سؤال ۶ و سؤال ۷" در حد متوسط است. به بیان دیگر، پاسخ دهندگان در این مولفه اتفاق نظر ندارند و به همان اندازه که برخی آن را مطلوب تلقی کرده‌اند، برخی دیگر آن را نامطلوب دانسته‌اند. ولی در خصوص سؤال سوم تفاوت معنی‌داری بین میانگین نمونه و میانگین مورد انتظار وجود دارد (زیرا $P < 0.05$)، زیرا میانگین مشاهده شده ی آن از میانگین مورد انتظار (۳) بزرگتر است (تفاوت میانگین مثبت است)، لذا بنا به نظر پاسخ دهندگان، وضعیت موجود این مولفه تا حدی مطلوب و از حد متوسط اندکی بالاتر است.

ب) شاخص طبیعت و تفریح:

جدول ۳- نتایج آزمون t تک نمونه‌ای برای بعد طبیعت و تفریح و مولفه‌های آن

متغیرها	میانگین	انحراف استاندارد	تفاوت میانگین	آماره t	درجه آزادی	سطح معنی‌داری
سؤال ۱	۳/۳۹	۱/۱۰	-۰/۳۹۳	۶/۹۸۹	۳۸۳	۰/۰۰۱
سؤال ۲	۳/۰۹	۱/۱۴	-۰/۰۹۱	۱/۵۶۴	۳۸۳	۰/۱۱۹
سؤال ۳	۳/۲۲	۱/۰۹	-۰/۲۲۴	۴/۰۲۸	۳۸۳	۰/۰۰۱
سؤال ۴	۲/۹۷	۱/۱۲	-۰/۰۲۹	-۰/۵۰۱	۳۸۳	۰/۶۱۷
سؤال ۵	۳/۶۶	۱/۲۱	-۰/۶۵۹	۱۰/۶۹۳	۳۸۳	۰/۰۰۱
سؤال ۶	۳/۳۹	۱/۰۹	-۰/۳۹۶	۷/۱۲۶	۳۸۳	۰/۰۰۱
سؤال ۷	۲/۶۶	۱/۲۲	-۰/۳۴۴	-۵/۵۲۸	۳۸۳	۰/۰۰۱
سؤال ۸	۳/۲۱	۱/۱۱	-۰/۲۰۸	۲/۶۸۸	۳۸۳	۰/۰۰۱
طبیعت و تفریح (کل)	۳/۲۰	۰/۷۲	-۰/۲۰۰	۵/۴۰۹	۳۸۳	۰/۰۰۱

منبع: یافته‌های تحقیق

همان گونه که جدول فوق نشان می‌دهد، برای بعد "طبیعت و تفریح" و مولفه های "سؤال ۱، سؤال ۳، سؤال ۵، سؤال ۶ و سؤال ۸" تفاوت معنی‌داری بین میانگین نمونه و میانگین مورد انتظار وجود دارد (زیرا $P < 0.05$). بدین ترتیب که میانگین مشاهده شده آنها از میانگین مورد انتظار (۳) بزرگتر است (تفاوت میانگینها مثبت است)، بنابراین بنا به نظر پاسخ دهندگان، وضعیت موجود "طبیعت و تفریح" و مولفه های "سؤال ۱، سؤال ۳، سؤال ۵، سؤال ۶ و سؤال ۸" مطلوب و از حد متوسط بالاتر است. تفاوت میانگین مولفه های "سؤال ۲ و سؤال ۴" با میانگین نظری مقیاس معنادار نیست ($p > 0.05$)، معنادار نبودن آن نیز به معنای آن است که وضعیت موجود مولفه "سؤال ۲ و سؤال ۴" در حد متوسط است. به بیان دیگر، پاسخ دهندگان در این مولفه اتفاق نظر ندارند و به همان اندازه که برخی آن را مطلوب تلقی کرده‌اند، برخی دیگر آن را نامطلوب دانسته‌اند. ولی در خصوص سؤال هفتم تفاوت معنی‌داری بین میانگین نمونه و میانگین مورد انتظار وجود دارد (زیرا $P < 0.05$)، زیرا میانگین مشاهده شده ی آن از میانگین مورد انتظار (۳) کوچکتر است (تفاوت میانگین منفی است)، لذا بنا به نظر پاسخ دهندگان، وضعیت موجود این مولفه نامطلوب و از حد متوسط پایین تر است.

ج) شاخص فرصت اشتغال:

جدول ۴- نتایج آزمون t تک نمونه‌ای برای بعد فرصت اشتغال و مولفه‌های آن

میانگین مورد انتظار = ۳						
متغیرها	میانگین	انحراف استاندارد	تفاوت میانگین	آماره t	درجه آزادی	سطح معنی‌داری
سؤال ۱	۲/۹۶	۱/۱۰	-۰/۰۳۹	-۰/۶۹۷	۳۸۳	۰/۴۸۶
سؤال ۲	۲/۷۲	۱/۰۷	-۰/۲۷۶	-۵/۰۶۶	۳۸۳	۰/۰۰۰۱
سؤال ۳	۲/۸۱	۱/۰۸	-۰/۱۹۳	-۳/۵۱۶	۳۸۳	۰/۰۰۰۱
فرصت اشتغال (کل)	۲/۸۳	۰/۹۴	-۰/۱۶۹	-۳/۵۱۸	۳۸۳	۰/۰۰۰۱

منبع: یافته‌های تحقیق

همان گونه که جدول فوق نشان می‌دهد، برای بعد "فرصت اشتغال" و مولفه‌های "سؤال ۲" و "سؤال ۳" تفاوت معنی‌داری بین میانگین نمونه و میانگین مورد انتظار وجود دارد (زیرا $P < ۰/۰۵$). بدین ترتیب که میانگین مشاهده شده آنها از میانگین مورد انتظار (۳) کوچکتر است (تفاوت میانگینها منفی است)، بنابراین بنا به نظر پاسخ دهندگان، وضعیت موجود "فرصت اشتغال" و مولفه‌های "سؤال ۲" و "سؤال ۳" نامطلوب و از حد متوسط کمتر است.

تفاوت میانگین مولفه ی "سؤال ۱" با میانگین نظری مقیاس معنادار نیست ($p > ۰/۰۵$)، معنادار نبودن آن نیز به معنای آن است که وضعیت موجود مولفه‌ی "سؤال ۱" در حد متوسط است. به بیان دیگر، پاسخ دهندگان در این مولفه اتفاق نظر ندارند و به همان اندازه که برخی آن را مطلوب تلقی کرده‌اند، برخی دیگر آن را نامطلوب دانسته‌اند.

ج) شاخص هزینه و بهره وری:

جدول ۵: نتایج آزمون t تک نمونه‌ای برای بعد هزینه و بهره وری و مولفه‌های آن

میانگین مورد انتظار = ۳						
متغیرها	میانگین	انحراف استاندارد	تفاوت میانگین	آماره t	درجه آزادی	سطح معنی‌داری
سؤال ۱	۲/۵۰	۰/۹۵۹	-۰/۴۹۵	-۱۰/۱۱۴	۳۸۳	۰/۰۰۰۱
سؤال ۲	۲/۵۷	۰/۹۲۰	-۰/۴۳۰	-۹/۱۵۳	۳۸۳	۰/۰۰۰۱
سؤال ۳	۲/۵۴	۰/۹۰۷	-۰/۴۵۶	-۹/۸۴۳	۳۸۳	۰/۰۰۰۱
هزینه و بهره وری (کل)	۲/۵۴	۰/۷۱	-۰/۴۶۰	-۱۲/۵۹۴	۳۸۳	۰/۰۰۰۱

منبع: یافته‌های تحقیق

همان گونه که جدول فوق نشان می‌دهد، برای بعد "هزینه و بهره وری" و کلیه مولفه‌های آن "سؤال ۱"، "سؤال ۲" و "سؤال ۳" تفاوت معنی‌داری بین میانگین نمونه و میانگین مورد انتظار وجود دارد (زیرا $P < ۰/۰۵$). بدین ترتیب که میانگین مشاهده شده آنها از میانگین مورد انتظار (۳) کوچکتر است (تفاوت میانگینها منفی است)، بنابراین بنا به نظر پاسخ دهندگان، وضعیت موجود "هزینه و بهره وری" و کلیه مولفه‌های آن نامطلوب و از حد متوسط کمتر است.

۴-۲- سؤال دوم

چه ارتباطی بین شاخص های فضای شهری شهروندمدار در شهر یاسوج وجود دارد؟
با توجه به اینکه مقیاس ها فاصله ای می باشند از آزمون همبستگی پیرسون استفاده شده است و در سطح ۹۵ درصد مورد بررسی قرار گرفته است.
نتایج در جدول ذیل به صورت خلاصه ارائه شده است:

جدول ۶- نتایج ضریب همبستگی پیرسون بین متغیرهای تحقیق

تعداد	۱	۲	۳	۴	۵
۱. شهرنشینی و تنوع	۳۸۴				
۲. طبیعت و تفریح	۰/۴۲۹**	۳۸۴			
۳. فرصت اشتغال	۰/۵۲۷**	۰/۵۳۷**	۳۸۴		
۴. هزینه، بهره وری	۰/۳۲۹**	۰/۲۶۱**	۰/۲۶۰**	۳۸۴	
۵. رضایتمندی	۰/۵۳۳**	۰/۶۶۷**	۰/۶۸۹**	۰/۳۴۶**	۳۸۴

*: معنی داری در سطح کمتر از ۰/۰۵ ؛ **: معنی داری در سطح کمتر از ۰/۰۱

جدول ۴-۱۱ نتایج تحلیل ماتریس همبستگی بین متغیرهای پژوهش را نشان می دهد که مبنای اجرای تحلیل رگرسیون است. نتایج نشان داد، کلیه متغیرهای تحقیق با رضایتمندی شهروندان رابطه معناداری دارند بطوریکه جهت این رابطه بین کلیه متغیرهای پژوهش مثبت می باشد. همچنین نتایج حاکی از آن است که بین شاخص های فضای شهری شهروندمدار در شهر یاسوج با هم رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد. رابطه مثبت و معنی دار بین شاخص های فضای شهری شهروندمدار و رضایتمندی بدین معناست که هر اندازه از دیدگاه شهروندان نمره ی شاخص های فضای شهری شهروندمدار بالاتر باشد، در راستای آن میزان رضایتمندی افزایش خواهد یافت و بالعکس.

۴-۳- سؤال سوم

مهمترین عوامل اثرگذار بر رضایتمندی شهروندان، بر اساس شاخص های فضای شهری شهروندمدار در شهر یاسوج کدام اند؟
جهت رشح سؤال فوق در مطالعه حاضر از مدل سازی معادلات ساختاری تحت نرم افزار PLS استفاده شده است.

۴-۳-۱- مدل سازی معادلات ساختاری و نرم افزار Smart PLS

لازم به ذکر است، در پژوهش هایی که هدف، آزمون مدل خاصی از رابطه بین متغیرهاست از تحلیل مدل معادلات ساختاری^۳ استفاده می شود. مدل سازی معادلات ساختاری یک تکنیک بسیار کلی و نیرومند از خانواده رگرسیون چند متغیری و به بیان دقیق تر، بسط مدل خطی عمومی^۴ است که به محقق امکان می دهد مجموعه ای از معادلات رگرسیون را به گونه ای همزمان مورد آزمون قرار دهد. این مدل یک رویکرد جامع برای آزمون فرضیه های درباره روابط متغیرهای مشاهده شده و مکنون است (هومن، ۱۳۹۳). برای اجرای مدل معادلات ساختاری روش های متنوعی وجود دارد که یکی از جدیدترین رویکردها در مدل معادلات ساختاری روش حداقل مجذورات جزئی^۵ است. روش حداقل مجذورات جزئی (PLS) به جای بازتولید ماتریس کواریانس تجربی، بر بیشترین واریانس تبیین شده ی متغیرهای وابسته به وسیله متغیرهای مستقل تمرکز دارد. همانند هر مدل یابی معادلات ساختاری، مدل کمترین مجذورات جزئی از یک بخش ساختاری که ارتباط بین متغیرهای مکنون را نشان می دهد و یک قسمت اندازه گیری که نحوه ارتباط بین متغیرهای مکنون و نشانگرهای آن ها را منعکس می کند، تشکیل شده است. به علاوه این که در این رو می توان متغیر تعدیلگر را نیز در نظر گرفت (Wold, 1975). با توجه به مندرجات جدول شماره (۴-۲۲)، ابتدا نتایج مربوط به اثرات متغیرهای مستقل بر متغیرهای میانجی (بر اساس مدل مفهومی تحقیق) استخراج شده و در گام بعدی اثرات کلیه متغیرهای مستقل (معیارهای فضای شهری شهروندمدار) بر رضایتمندی شهروندان سنجش شده است تا اثرگذارترین و اولویت دارترین معیارهای فضای شهری شهروندمدار مشخص شوند.
مهمترین نتایج بدست آمده در این بخش (بر اساس جدول ۴-۲۲) عبارتند از:

^۳ Structural Equation Modeling (SEM)

^۴ General Liner Model (GLM)

^۵ Partial Least Squares (PLS)

- متغیر شهرنشینی و تنوع بر متغیرهای طبیعت و تفریح (با میزان اثر ۰/۴۷۸ و سطح معنی داری ۰/۰۰۰۱)، فرصت اشتغال (با میزان اثر ۰/۵۵۷ و سطح معنی داری ۰/۰۰۰۱)، هزینه و بهره‌وری (با میزان اثر ۰/۳۰۹ و سطح معنی داری ۰/۰۰۰۱) و در نهایت رضایتمندی شهروندان (با میزان اثر ۰/۵۸۲ و سطح معنی داری ۰/۰۰۰۱) تاثیر مثبت و معنی داری دارد.

- متغیر فرصت اشتغال بر متغیرهای طبیعت و تفریح (با میزان اثر ۰/۴۳۲ و سطح معنی داری ۰/۰۰۰۱)، هزینه و بهره‌وری (با میزان اثر ۰/۱۴۴ و سطح معنی داری ۰/۰۲۰) و در نهایت رضایتمندی شهروندان (با میزان اثر ۰/۵۸۰ و سطح معنی داری ۰/۰۰۰۱) تاثیر مثبت و معنی داری دارد.

- متغیر طبیعت و تفریح بر رضایتمندی شهروندان (با میزان اثر ۰/۳۶۰ و سطح معنی داری ۰/۰۰۰۱) تاثیر مثبت و معنی داری دارد.

- متغیر هزینه و بهره‌وری بر رضایتمندی شهروندان (با میزان اثر ۰/۱۰۳ و سطح معنی داری ۰/۰۰۳) تاثیر مثبت و معنی داری دارد.

بر اساس آنچه ذکر شد می‌توان گفت، تمامی متغیرها اثر معنی داری بر رضایتمندی شهروندان دارند به طوری‌که متغیرهای شهرنشینی و تنوع (با میزان اثر ۰/۵۸۲ و سطح معنی داری ۰/۰۰۰۱)، فرصت اشتغال (با میزان اثر ۰/۵۸۰ و سطح معنی داری ۰/۰۰۰۱)، طبیعت و تفریح (با میزان اثر ۰/۳۶۰ و سطح معنی داری ۰/۰۰۰۱) و هزینه و بهره‌وری (با میزان اثر ۰/۱۰۳ و سطح معنی داری ۰/۰۰۳) به ترتیب مهمترین معیارهای اثر گذار بر رضایتمندی شهروندان می‌باشند. که در این بین جهت بهبود رضایتمندی شهروندان، معیارهای شهرنشینی و تنوع و فرصت اشتغال بیشترین اولویت توجه را دارا می‌باشند.

۴-۵- نتایج سوالات تحقیق

در این بخش از پژوهش به سنجش سوالات پژوهش پرداخته شده است.

۴-۵-۱- وضعیت فضای شهری یاسوج بر اساس شاخص های فضای شهری شهروندمدار چگونه است؟

در راستای سنجش سؤال اول از آزمون تی تک نمونه ای برای تمام معیارها و تمامی گویه‌ها به شرح جداول ذیل استفاده شده است.

الف) شاخص شهرنشینی و تنوع:

برای بعد "شهرنشینی و تنوع" و مولفه‌های "سؤال ۲، سؤال ۴ و سؤال ۵" تفاوت معنی‌داری بین میانگین نمونه و میانگین مورد انتظار وجود دارد (زیرا $P < 0.05$). بدین ترتیب که میانگین مشاهده شده آنها از میانگین مورد انتظار (۳) کوچکتر است (تفاوت میانگینها منفی است)، بنابراین بنا به نظر پاسخ دهندگان، وضعیت موجود "شهرنشینی و تنوع" و مولفه‌های "سؤال ۲، سؤال ۴ و سؤال ۵" نامطلوب و از حد متوسط کمتر است.

تفاوت میانگین مولفه‌های "سؤال ۱، سؤال ۶ و سؤال ۷" با میانگین نظری مقیاس معنادار نیست ($P > 0.05$)، معنادار نبودن آن نیز به معنای آن است که وضعیت موجود مولفه "سؤال ۱، سؤال ۶ و سؤال ۷" در حد متوسط است. به بیان دیگر، پاسخ دهندگان در این مولفه اتفاق نظر ندارند و به همان اندازه که برخی آن را مطلوب تلقی کرده‌اند، برخی دیگر آن را نامطلوب دانسته‌اند. ولی در خصوص سؤال سوم تفاوت معنی‌داری بین میانگین نمونه و میانگین مورد انتظار وجود دارد (زیرا $P < 0.05$)، زیرا میانگین مشاهده شده ی آن از میانگین مورد انتظار (۳) بزرگتر است (تفاوت میانگین مثبت است)، لذا بنا به نظر پاسخ دهندگان، وضعیت موجود این مولفه تا حدی مطلوب و از حد متوسط اندکی بالاتر است.

ب) شاخص طبیعت و تفریح:

همان گونه که جدول فوق نشان می‌دهد

برای بعد "طبیعت و تفریح" و مولفه‌های "سؤال ۱، سؤال ۳، سؤال ۵، سؤال ۶ و سؤال ۸" تفاوت معنی‌داری بین میانگین نمونه و میانگین مورد انتظار وجود دارد (زیرا $P < 0.05$). بدین ترتیب که میانگین مشاهده شده آنها از میانگین مورد انتظار (۳) بزرگتر است (تفاوت میانگینها مثبت است)، بنابراین بنا به نظر پاسخ دهندگان، وضعیت موجود "طبیعت و تفریح" و مولفه‌های "سؤال ۱، سؤال ۳، سؤال ۵، سؤال ۶ و سؤال ۸" مطلوب و از حد متوسط بالاتر است. تفاوت میانگین مولفه‌های "سؤال ۲ و سؤال ۴" با میانگین نظری مقیاس معنادار نیست ($P > 0.05$)، معنادار نبودن آن نیز به معنای آن است که وضعیت موجود مولفه "سؤال ۲ و سؤال ۴" در حد متوسط است. به بیان دیگر، پاسخ دهندگان در این مولفه اتفاق نظر ندارند و به همان اندازه که برخی آن را مطلوب تلقی کرده‌اند، برخی دیگر آن را نامطلوب دانسته‌اند. ولی در خصوص سؤال هفتم تفاوت معنی‌داری بین میانگین نمونه و میانگین مورد انتظار وجود دارد (زیرا $P < 0.05$)، زیرا میانگین مشاهده شده ی آن از میانگین مورد انتظار (۳) کوچکتر است (تفاوت میانگین منفی است)، لذا بنا به نظر پاسخ دهندگان، وضعیت موجود این مولفه نامطلوب و از حد متوسط پایین تر است.

ج) شاخص فرصت اشتغال:

برای بعد " فرصت اشتغال " و مولفه های "سؤال ۲ و سؤال ۳" تفاوت معنی داری بین میانگین نمونه و میانگین مورد انتظار وجود دارد (زیرا $0/05 < P$). بدین ترتیب که میانگین مشاهده شده آنها از میانگین مورد انتظار (۳) کوچکتر است (تفاوت میانگینها منفی است)، بنابراین بنا به نظر پاسخ دهندگان، وضعیت موجود " فرصت اشتغال " و مولفه های " سؤال ۲ و سؤال ۳" نامطلوب و از حد متوسط کمتر است. تفاوت میانگین مولفه ی " سؤال ۱ " با میانگین نظری مقیاس معنادار نیست ($p > 0/05$)، معنادار نبودن آن نیز به معنای آن است که وضعیت موجود مولفه ی " سؤال ۱" در حد متوسط است. به بیان دیگر، پاسخ دهندگان در این مولفه اتفاق نظر ندارند و به همان اندازه که برخی آن را مطلوب تلقی کرده اند، برخی دیگر آن را نامطلوب دانسته اند.

د) شاخص هزینه و بهره وری:

برای بعد " هزینه و بهره وری " و کلیه مولفه های آن "سؤال ۱، سؤال ۲ و سؤال ۳" تفاوت معنی داری بین میانگین نمونه و میانگین مورد انتظار وجود دارد (زیرا $0/05 < P$). بدین ترتیب که میانگین مشاهده شده آنها از میانگین مورد انتظار (۳) کوچکتر است (تفاوت میانگینها منفی است)، بنابراین بنا به نظر پاسخ دهندگان، وضعیت موجود " هزینه و بهره وری " و کلیه مولفه های آن نامطلوب و از حد متوسط کمتر است.

۴-۵-۲- چه ارتباطی بین شاخص های فضای شهری شهروندمدار در شهر یاسوج وجود دارد؟

با توجه به اینکه مقیاس ها فاصله ای می باشند از آزمون همبستگی پیرسون استفاده شده است و در سطح ۹۵ درصد مورد بررسی قرار گرفته است. نتایج در جدول ذیل به صورت خلاصه ارائه شده است:

جدول ۴-۱۱ نتایج تحلیل ماتریس همبستگی بین متغیرهای پژوهش را نشان می دهد که مبنای اجرای تحلیل رگرسیون است. نتایج نشان داد، کلیه متغیرهای تحقیق با رضایتمندی شهروندان رابطه معناداری دارند بطوریکه جهت این رابطه بین کلیه متغیرهای پژوهش مثبت می باشد. همچنین نتایج حاکی از آن است که بین شاخص های فضای شهری شهروندمدار در شهر یاسوج با هم رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد. رابطه مثبت و معنی دار بین شاخص های فضای شهری شهروندمدار و رضایتمندی بدین معناست که هر اندازه از دیدگاه شهروندان نمره ی شاخص های فضای شهری شهروندمدار بالاتر باشد، در راستای آن میزان رضایتمندی افزایش خواهد یافت و بالعکس.

جدول ۷-: نتایج ضریب همبستگی پیرسون بین متغیرهای تحقیق بر اساس اولویت

۱- شهرنشینی و تنوع
۲- رضایتمندی
۳- فرصت اشتغال
۴- طبیعت و تفریح
۵- هزینه، بهره وری

منبع: یافته های تحقیق

۴-۵-۳- مهمترین عوامل اثرگذار بر رضایتمندی شهروندان، بر اساس شاخص های فضای شهری شهروندمدار در شهر یاسوج کدام اند؟

جهت رشن سؤال فوق در مطالعه حاضر از مدل سازی معادلات ساختاری تحت نرم افزار PLS استفاده شده است. جهت محاسبه آماره T برای تعیین معنی داری بارهای عاملی از آزمون بوت استراپ (با ۵۰۰ زیرنمونه) استفاده شد. برای بررسی قابلیت اعتماد ترکیبی هر یک از سازه ها از ضریب دیلون - گلدشتاین (ρ_c) استفاده شد. از آنجایی که PLS بر خلاف رگرسیون چندگانه OLS از نمرات عاملی آزمودنی ها برای تحلیل استفاده می کند، در نظر گرفتن بار عاملی هر یک از گویه ها در محاسبه شاخص قابلیت اعتماد ضروری است. این در حالی است که ضریب آلفای کرانباخ وزن برابری به گویه ها می دهد و قابلیت اعتماد را کمتر نشان می دهد، بنابراین از ضریب ρ_c استفاده شد (مانوئل و همکاران، ۲۰۰۹). مقادیر قابل پذیرش ρ_c باید ۰/۷ یا بیشتر باشند (فرنل و لارکر، ۱۹۸۱). نشانگر سوم بررسی قابلیت اعتماد، میانگین واریانس استخراج شده می باشد (فرنل و لارکر، ۱۹۸۱). فرنل و لارکر مقادیر AVE، ۰/۵ و بیشتر را توصیه می کنند و این امر به معنای آن است که سازه

مورد نظر حدود ۵۰ درصد و یا بیشتر واریانس نشانگرهای خود را تبیین می کند (چین، ۱۹۸۸). البته مگنر و همکارانش^۶ (۱۹۹۶) مقادیر بالای ۰/۴ را برای AVE مطلوب و رضایت بخش می دانند. در خصوص بارهای عاملی برای کلیه سازه های تحقیق از آنجاییکه بار عاملی همه ی گویه ها بالای ۰/۵ می باشند و نیز مقدار t value آنها از ۱/۹۶ بزرگتر برآورد شده است لذا همه گویه ها وارد تحلیل شده و هیچ گویه ای حذف نشده است که نشان از تأیید قابلیت اعتماد کافی و مناسب سازه های پژوهش می باشد. در تحلیل استنباطی، می بایست با استفاده از آزمون تحلیل عاملی تأییدی روایی سازه را مورد آزمون قرار دهیم همچنین فرضیه ها با استفاده از روش تحلیل عاملی تأییدی آزمون می شوند. مقدار (T-Value) ضرایب معنی داری هر متغیر نیز بزرگتر از ۱/۹۶ و کوچکتر از ۱/۹۶- باشد، مدل از برازش خوبی برخوردار است یا به عبارتی تقریبی معقولی از جامعه برخوردار می باشد. در این قسمت با استفاده از نرم افزار PLS، همبستگی متغیرها آزمون شده است. برای بررسی رابطه عالی بین متغیرهای مستقل و وابسته و تأیید کل مدل از روش تحلیل مسیر استفاده شده است. تحلیل مسیر در این پژوهش با استفاده از نرم افزار PLS انجام شده است. نتایج حاصل از خروجی های PLS نشان می دهد تمامی فرضیات پژوهش مورد تأیید قرار گرفته اند. جدول زیر ضریب معناداری و نتایج روابط مطرح شده در مدل تحقیق را به طور خلاصه نشان می دهد. با توجه به یافته های جدول (۴-۲۰) و نیز از آنجایی که عدد معنی داری مسیر مابین کلیه متغیرها، بزرگتر از ۱/۹۶ می باشد، از این رو روابط فوق مورد تأیید قرار گرفته اند. جدول زیر ضریب معناداری و نتایج روابط مطرح شده در مدل تحقیق را به طور خلاصه نشان می دهد. با توجه به یافته های جدول (۴-۲۰) و نیز از آنجایی که عدد معنی داری مسیر مابین کلیه متغیرها، بزرگتر از ۱/۹۶ می باشد، از این رو روابط فوق مورد تأیید قرار می گیرد. بدین معنی که کلیه شاخص های شهری شهروندمدار (شهروندشنینی و تنوع، طبیعت و تفریح، هزینه و بهره وری و فرصت اشتغال) اثر مستقیم و معنی داری بر رضایتمندی شهروندان شهر یاسوج دارند ($t \text{ value} > 1/96$) و $(P\text{-value} \leq 0/01)$.

همچنین مشخص شد که: فرصت اشتغال بر طبیعت و تفریح تأثیر معناداری دارد، چرا که تجزیه و تحلیل آماری بین این دو نشان می دهد با توجه به جدول (۴-۲۰)؛ عدد معنی داری مسیر مابین دو متغیر برابر (۸/۴۹۱) می باشد و چون این مقدار بزرگتر از ۱/۹۶ می باشد، از این رو این اثر مورد تأیید قرار می گیرد. فرصت اشتغال بر هزینه و بهره وری تأثیر معناداری دارد، چرا که تجزیه و تحلیل آماری بین این دو نشان می دهد با توجه به جدول (۴-۲۰)؛ عدد معنی داری مسیر مابین دو متغیر برابر (۲/۳۴۴) می باشد و چون این مقدار بزرگتر از ۱/۹۶ می باشد، از این رو این اثر مورد تأیید قرار می گیرد. شهروندشنینی و تنوع بر فرصت اشتغال تأثیر معناداری دارد، چرا که تجزیه و تحلیل آماری بین این دو نشان می دهد با توجه به جدول (۴-۲۰)؛ عدد معنی داری مسیر مابین دو متغیر برابر (۱۴/۰۷۰) می باشد و چون این مقدار بزرگتر از ۱/۹۶ می باشد، از این رو این اثر مورد تأیید قرار می گیرد. شهروندشنینی و تنوع بر طبیعت و تفریح تأثیر معناداری دارد، چرا که تجزیه و تحلیل آماری بین این دو نشان می دهد با توجه به جدول (۴-۲۰)؛ عدد معنی داری مسیر مابین دو متغیر برابر (۴/۳۴۴) می باشد و چون این مقدار بزرگتر از ۱/۹۶ می باشد، از این رو این اثر مورد تأیید قرار می گیرد. شهروندشنینی و تنوع بر هزینه و بهره وری تأثیر معناداری دارد، چرا که تجزیه و تحلیل آماری بین این دو نشان می دهد با توجه به جدول (۴-۲۰)؛ عدد معنی داری مسیر مابین دو متغیر برابر (۳/۶۹۱) می باشد و چون این مقدار بزرگتر از ۱/۹۶ می باشد، از این رو این اثر مورد تأیید قرار می گیرد. همچنین، فرصت اشتغال به طور غیرمستقیم از طریق هزینه و بهره وری و فرصت اشتغال بر رضایتمندی تأثیر مثبت و معنی داری دارد، چرا که مقدار t value برآورد شده در سطح معناداری کمتر از ۰/۰۵ معنادار و از مقدار ۱/۹۶ بالاتر می باشد، همچنین با توجه به این که فاصله اطمینان مورد نظر با توجه به حدود پایین و بالای ذکر شده، صفر را در بر نمی گیرد بنابراین رابطه غیر مستقیم معنادار می باشد. و نیز اینکه شهروندشنینی و تنوع از طریق فرصت اشتغال به طور غیرمستقیم بر هزینه و بهره وری تأثیر معناداری دارد و شهروندشنینی و تنوع از طریق فرصت اشتغال به طور غیرمستقیم بر طبیعت و تفریح تأثیر معناداری دارد. مهمترین نتایج بدست آمده در این بخش (بر اساس جدول ۴-۲۲) عبارتند از:

- متغیر شهروندشنینی و تنوع بر متغیرهای طبیعت و تفریح (با میزان اثر ۰/۴۷۸ و سطح معنی داری ۰/۰۰۰۱)، فرصت اشتغال (با میزان اثر ۰/۵۵۷ و سطح معنی داری ۰/۰۰۰۱)، هزینه و بهره وری (با میزان اثر ۰/۳۰۹ و سطح معنی داری ۰/۰۰۰۱) و در نهایت رضایتمندی شهروندان (با میزان اثر ۰/۵۸۲ و سطح معنی داری ۰/۰۰۰۱) تأثیر مثبت و معنی داری دارد.
- متغیر فرصت اشتغال بر متغیرهای طبیعت و تفریح (با میزان اثر ۰/۴۳۲ و سطح معنی داری ۰/۰۰۰۱)، هزینه و بهره وری (با میزان اثر ۰/۱۴۴ و سطح معنی داری ۰/۰۲۰) و در نهایت رضایتمندی شهروندان (با میزان اثر ۰/۵۸۰ و سطح معنی داری ۰/۰۰۰۱) تأثیر مثبت و معنی داری دارد.
- متغیر طبیعت و تفریح بر رضایتمندی شهروندان (با میزان اثر ۰/۳۶۰ و سطح معنی داری ۰/۰۰۰۱) تأثیر مثبت و معنی داری دارد.
- متغیر هزینه و بهره وری بر رضایتمندی شهروندان (با میزان اثر ۰/۱۰۳ و سطح معنی داری ۰/۰۰۳) تأثیر مثبت و معنی داری دارد.

⁶. Magnier et al

بر اساس آنچه ذکر شد می توان گفت، تمامی متغیرها اثر معنی داری بر رضایتمندی شهروندان دارند به طوری که متغیرهای شهرنشینی و تنوع (با میزان اثر ۰/۵۸۲ و سطح معنی داری ۰/۰۰۰۱)، فرصت اشتغال (با میزان اثر ۰/۵۸۰ و سطح معنی داری ۰/۰۰۰۱)، طبیعت و تفریح (با میزان اثر ۰/۳۶۰ و سطح معنی داری ۰/۰۰۰۱) و هزینه و بهره وری (با میزان اثر ۰/۱۰۳ و سطح معنی داری ۰/۰۰۳) به ترتیب مهمترین معیارهای اثر گذار بر رضایتمندی شهروندان می باشند. که در این بین جهت بهبود رضایتمندی شهروندان، معیارهای شهرنشینی و تنوع و فرصت اشتغال بیشترین اولویت توجه را دارا می باشند.

جدول ۸- بررسی معناداری ضرایب تاثیر برآورده شده مدل تحقیق

رابطه مورد بررسی	ضریب تأثیر برآورد شده	t Value	سطح معناداری	نتیجه آزمون شده
شهرنشینی و تنوع <--- رضایتمندی	۰/۱۵۰	۳/۳۷۷	۰/۰۰۱	تأیید
طبیعت و تفریح <--- رضایتمندی	۰/۳۶۰	۸/۵۳۲	۰/۰۰۰۱	تأیید
هزینه و بهره وری <--- رضایتمندی	۰/۱۰۳	۲/۹۴۲	۰/۰۰۳	تأیید
فرصت اشتغال <--- رضایتمندی	۰/۴۰۹	۹/۶۱۵	۰/۰۰۰۱	تأیید
فرصت اشتغال <--- طبیعت و تفریح	۰/۴۳۲	۸/۴۹۱	۰/۰۰۰۱	تأیید
فرصت اشتغال <--- هزینه و بهره وری	۰/۱۴۴	۲/۳۳۴	۰/۰۲۰	تأیید
شهرنشینی و تنوع <--- فرصت اشتغال	۰/۵۵۷	۱۴/۰۷۰	۰/۰۰۰۱	تأیید
شهرنشینی و تنوع <--- طبیعت و تفریح	۰/۲۳۸	۴/۳۴۴	۰/۰۰۰۱	تأیید
شهرنشینی و تنوع <--- هزینه و بهره وری	۰/۲۲۹	۳/۶۹۱	۰/۰۰۰۱	تأیید

۵- منابع و مأخذ

منابع فارسی

افروغ، عماد؛ ۱۳۷۷. فضا و نابرابری اجتماعی ارائه الگویی برای جدایی گزینی فضایی و پیامدهای آن». انتشارات دانشگاه تربیت مدرس، تهران.

ایمانی شاملو، جواد رفیعیان، مجتبی داداش پور، هاشم (۱۳۹۵). سوداگری شهری و واگرایی فضایی تحلیل تحولات فضایی کلان شهر تهران مبتنی بر اقتصاد نفت، فصلنامه ژئوپلیتیک، سال دوازدهم، شماره الف صص ۱۳۵ - ۱۰۴.

ایمانی شاملو، جواد؛ رفیعیان، مجتبی؛ داداشپور، هاشم؛ (۱۳۹۵). سوداگری شهری و واگرایی فضایی تحلیل تحولات فضایی کلان شهر تهران مبتنی بر اقتصاد نفت، فصلنامه ژئوپلیتیک، سال دوازدهم، شماره الف صص ۱۳۵ - ۱۰۴.

بحرینی، سید حسین، ۱۳۸۳، تحلیل فضاهای شهری در رابطه با الگوهای رفتاری استفاده کنندگان و ضوابطی برای طراحی، تهران، دانشگاه تهران.

براند فری، هیلدر، ۱۳۸۳، طراحی شهری به سوی یک شکل پایدارتر شهر، ترجمه حسین بحرینی، تهران، انتشارات شرکت پردازش و برنامه ریزی شهری.

بهرامی نژاد، دهقان، ۱۳۸۲، شناخت و ارزیابی کیفیت محیط شهری در بافت میانی شهرها، مطالعه موردی بافت میانی شهر شیراز، دانشگاه شیراز

پارسی، حمیدرضا (۱۳۷۹)، فضای شهری، حیات مدنی و نیروی اجتماعی فرهنگی، نمونه موردی: خیابان کارگر، رساله دکترا، دانشگاه تهران، دانشکده هنرهای زیبا.

پاکزاد، جهانشاه (۱۳۸۳)، گره، میدان، فلکه، بررسی معناشناختی سه واژه در شهرسازی، شهرداری ها (ضمیمه میدان و فضای شهری)، شماره ۶۷.

پرنون؛ زیبا، رضویان؛ محمدتقی، فنی؛ زهره، پاسوار؛ محمدحسن، توکلی نیا؛ جمیله، ۱۳۹۵، فضای شهروندمدار، رویکردی نوین در تحقق توسعه پایدار شهری (مطالعه موردی: شهر تهران)، پژوهش های جغرافیایی برنامه ریزی شهری، مقاله ۸، دوره ۴، شماره ۳، صفحه ۴۳۱-۴۴۸.

توسلی، غلام عباس؛ نجاتی حسینی، سید محمود؛ (۱۳۸۳). واقعیت اجتماعی شهروندی در ایران، مجله جامعه شناسی ایران، دوره پنجم، شماره ۲، صص ۳۲-۶۲.

- جاسمی؛ علی، ۱۳۹۵، بررسی میزان رضایتمندی شهروندان از شاخص های عینی و ذهنی کیفیت محیط شهری مطالعه موردی: شهراپوان، دومین کنفرانس بین المللی یافته های نوین پژوهشی در علوم، مهندسی و فناوری.
- جوانمرد، ملیحه، سمنانی، ابوالفضل، ۱۳۹۳، بررسی نقش برنامه ریزی شهروندمدار در توسعه پایدار شهری مطالعه موردی: شهر سمنان، کنفرانس ملی الکترونیکی توسعه پایدار در علوم جغرافیا و برنامه ریزی، معماری و شهرسازی اولین کنفرانس ملی توسعه پایدار در علوم جغرافیا و برنامه ریزی، معماری و شهرسازی.
- حبیبی، سید محسن (۱۳۷۹)، "فضای شهری و حیات مدنی"، هنرهای زیبا، شماره ۷.
- دانشمند، فتانه، نظریان، اصغر (۱۳۸۹). تقویت روحیه شهروندی در مدیریت کلان شهرها، مورد مطالعه: همدان، فصلنامه مایش محیط، دوره ۳، شماره ۸، صص ۸۷-۱۱۵.
- دانشمند، فتانه؛ نظریان، اصغر؛ (۱۳۸۹). تقویت روحیه شهروندی در مدیریت کلان شهرها، مورد مطالعه: همدان، فصلنامه آمایش محیط، دوره ۳، شماره ۸، صص ۸۷-۱۱۵.
- ربانی، رسول (۱۳۸۱). جامعه شناسی شهری، انتشارات دانشگاه اصفهان، چاپ اول، اصفهان.
- رزاقی، حبیب الله؛ (۱۳۹۵). تحلیل کیفی فضا و منظر شهری و الگوی رفتاری استفاده کنندگان از فضا (مطالعه موردی: کناره رود کرج)، فصلنامه تحقیقات جغرافیایی، سال ۲۸، شماره ۴، شماره پیاپی ۱۱۱، صص ۹۵-۱۱۲.
- رفعیان، مجتبی؛ شالی، محمد؛ (۱۳۹۱). «تحلیل فضایی سطح توسعه یافتگی تهران به تفکیک مناطق شهری»، مدرس علوم انسانی - برنامه ریزی و آمایش فضا، دوره شانزدهم، شماره ۴، زمستان ۹۱، صص ۲۵-۴۹.
- رفعیان، مجتبی؛ علی، عسگری (۱۳۸۱)، سالمندان و ضرورت آمایش فضاهای شهری، همایش بین المللی سالمندان، دانشکده بهزیستی و توان بخشی.
- رفعیان؛ مجتبی، خدایی؛ زهرا، ۱۳۸۸، بررسی شاخص ها و معیارهای موثر بر رضایتمندی شهروندان از فضاهای عمومی شهری، راهبرد، دوره ۱۸، شماره ۵۳ (ویژه بررسی های فرهنگی و اجتماعی)؛ از صفحه ۲۲۷ تا صفحه ۲۴۸.
- ساسان پور، فرزانه؛ تولایی، سیمین؛ جعفری اسد آبادی، حمزه؛ (۱۳۹۳). قابلیت زیست پذیری شهرها در راستای توسعه پایدار شهری (مورد مطالعه: کلان شهر تهران)، فصلنامه جغرافیا، سال دوازدهم، شماره ۴۲، صص ۱۵۷-۱۲۹.
- سجادی؛ ژیلا، کلانتری؛ بهرنگ، ۱۳۹۴، نقش فضای عمومی در شکل گیری شهر شهروندمدار (مطالعه موردی: پارک شفق محله یوسف آباد تهران)، دانشگاه شهید بهشتی تهران، مقاله ۵، دوره ۳، شماره ۱۱، صفحه ۷۵-۱۰۳.
- سیفایی، مهسا (۱۳۸۴)، مطلوبیت سنجی استفاده از فضاهای عمومی با تاکید بر برنامه ریزی مشارکتی، پایان نامه کارشناسی ارشد شهرسازی، تهران، دانشگاه تربیت مدرس
- صدری، حسین (۱۳۸۵)، بررسی نقش فضاهای شهری در توسعه دموکراسی، اولین همایش بین المللی شهر برتر، طرح برتر، سازمان عمران شهرداری همدان.
- صرافی، مظفر؛ اسماعیل زاده، حسین؛ (۱۳۸۴). شهروندمداری راهکاری برای حل مسائل شهری در ایران، فصلنامه اطلاعات سیاسی و اقتصادی، شماره ۲۱۸-۲۱۷، صص ۱۴۵-۱۳۶. د
- ضرغامی، اسماعیل؛ بهروز، سید محمد؛ (۱۳۹۴). نقش و مفهوم «فضا» در بازآفرینی نظری معماری و علوم اجتماعی، فصلنامه مطالعات میان رشته ای در علوم انسانی، دوره هفتم، شماره ۲، صص ۹۹-۸۱.
- فالكس، کیت؛ (۱۳۸۱). شهروندی، ترجمه محمدتقی دلفروز، تهران، کیمیا.
- فلاح، محمدصادق (۱۳۸۵)، مفهوم حس مکان و عوامل شکل دهنده آن، تهران، هنرهای زیبا، شماره ۲۶.
- کاظمیان، غلامرضا (۱۳۸۳). رویکرد حکمروایی شهری و ضرورت آن در مدیریت منطقه کلان شهری تهران، پایان نامه مقطع دکتری، دانشگاه تربیت مدرس.
- کاظمیان، غلامرضا (۱۳۸۳) رویکرد حکمروایی شهری و ضرورت آن در مدیریت منطقه کلان شهری تهران، پایان نامه مقطع دکتری، دانشگاه تربیت مدرس.
- ملکی؛ سعید، منفرد؛ سجاد، ۱۳۹۴، ارزیابی سطح رضایتمندی شهروندان از عملکرد شهرداری در حوزه خدمات شهری (نمونه موردی: شهر ایلام)، دانشگاه شهید چمران اهواز، مطالعات مدیریت شهری، دوره ۷، شماره ۲۲؛ از صفحه ۴۵ تا صفحه ۶۱.
- نجاتی حسینی، سید محمود؛ (۱۳۸۰). جامعه مدرن، شهروندی و مشارکت، فصلنامه مدیریت شهری، شماره ۵، صص ۱۵-۶.

- نوذری، کمال رجب دوست (۱۳۸۸). برنامه ریزی مردم گرایانه و شهروندمدار یا برنامه ریزی مدرنیستی و کارکردگرا، فصلنامه رشد آموزش جغرافیا، شماره ۸۶.
- نوذری، کمال؛ رجب دوست؛ (۱۳۸۸). برنامه ریزی مردم گرایانه و شهروندمدار یا برنامه ریزی مدرنیستی و کارکردگرا، فصلنامه رشد آموزش جغرافیا، شماره ۸.
- هاروی، دیوید (۱۳۷۹) عدالت اجتماعی و شهر، مترجمان، فرخ حسامیان، محمدرضا حائری و بهروز منادی زاده، چاپ دوم، تهران، شرکت پردازش و برنامه ریزی شهری (وابسته به شهرداری تهران).
- هاروی، دیوید؛ (۱۳۷۹). عدالت اجتماعی و شهر، مترجمان، فرخ حسامیان، محمدرضا حائری و بهروز منادی زاده، چاپ دوم، تهران، شرکت پردازش و برنامه ریزی شهری (وابسته به شهرداری تهران).
- یان، گل؛ (۱۳۹۲). شهر انسانی، مترجمان علی غفاری و لیلا غفاری، انتشارات دانشگاه شهید بهشتی

منابع لاتین

- Spencer, Christopher. (1991). "City Design and City Sense: Writing and Projects of Kevin Lynch T. Bannerjee, M. Southworth". (Eds.). *Journal of Environmental Psychology*, Volume 11, Issue 3, Pages 295-297, Available online 8 July 2005.
- Łukasz Stanek, Christian Schmid and Akos Morav anszky. (2016). "Urban Revolution Now: Henri Lefebvre in Social Research and Architecture, Emotion, Space and Society". Ashgate, Farnham. England. 2014, xv and 345 pp, ISBN: 978-1-4094-4293-6.
- Chado, Jiman & Bte Johar, Foziah. (2016). Public Participation Efficiency in Traditional Cities of Developing Countries: A Perspective of Urban Development in Bida, Nigeria, *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, Volume 219, 31 May 2016, Pages 185–192.

Investigating the criteria of citizenship space and its effect on citizens' satisfaction with urban spaces Study sample of Yasuj city

The concept of space in the past decades and creating a common understanding that space is a social structure and society is also a spatial structure, on the one hand, and considering citizens' rights as the basis of social planning in citizenship discourses, on the other, theoretical basis The crystallization of the atmosphere is citizen-oriented. The concept of recognizing its dimensions and how to find its objectivity has been the subject of much research, planning and urban planning in recent years. This study seeks to investigate and analyze the rate of realization of citizen-centered space indicators and its impact on citizens' satisfaction with the city space (Case study: Yasuj city) based on this knowledge. Descriptive-analytical research method and its basis based on CSI model or citizens' satisfaction index has been used through field study (384 questionnaires) and using statistical methods of structural equation model (SEM). The software used in this research is Smart-PLS3.2.8. The results show that the CSI indicators in Yasuj are in an unfavorable and relatively favorable situation and the citizens are less than average satisfied with the atmosphere of Tehran. Also, the distance of Yasuj city space from the dimensions and indicators of citizen-oriented space is the most important missing link in Yasuj urban planning system, which can be a warning for socio-spatial damage and it is necessary to find a solution from now on. It should be considered.

Keywords: Yasuj, Citizen, Space, Citizen Space, CSI Model.